

*Ann-Sofie Lönngren är lektor i litteraturvetenskap vid
Södertörns högskola.
E-mail: ann-sofie.lonngren@sh.se*

Ann-Sofie Lönngren:

Klassikerintro

Judith Butler, ur *Excitable Speech* (1997)

Judith Butler, f. 1956, omtalas ofta som en av samtidens mest inflytelserika tänkare inom filosofi, politik, etik och genusteori. Hon fick sitt akademiska genombrott med *Gender Trouble* (1990), och förknippas ofta med queerteoriens introduktion i den politiska och teoretiska diskussionen om kön och sexualitet. Sedan dess har hon publicerat ett flertal verk som även de har fått stort inflytande; bland de mest uppmärksammade kan nämnas *Bodies that Matter* (1993), *Excitable Speech* (1997), *Precarious Life* (2004), *Giving an Account of Oneself* (2005), *Frames of War* (2008) och *Notes toward a Performative Theory of Assembly* (2015).

Butler är sedan länge verksam som professor i retorik och litteraturvetenskap vid University of California i Berkeley, USA; trots detta är hennes roll som just retoriker ofta ifrågasatt. ”Ämnesbeteckningarna retorik och litteraturvetenskap ter sig en smula missvisande då hon egentligen inte explicit sysslar med dessa discipliner” skriver exempelvis Tiina Rosenberg i inledningen till det urval av Butlers texter som publicerades i svensk översättning i antologin *Könet brinner* (2005).¹ Den aspekt av Butlers tänkande som Rosenberg lyfter fram är istället den som springer ur den lesbiska feminismens idétradition, och innebär en samförståelse av både ”kön” (eng. ”sex”) och ”genus” (eng. ”gender”) som konstruerade kategorier.² Detta är naturligtvis en fullt rimlig fokusering, som Rosenberg delar med många fler genusvetenskapligt inriktade forskare. Emellertid så innebär en sådan betoning att den språkvetenskapliga och retoriska bakgrunden till Butlers argumentation ofta osynliggörs, eller i varje fall sällan blir föremål för en sammanhållen och översiktlig analys.³

1 Tiina Rosenberg, ”Inledning”, i *Könet brinner. Judith Butler. Texter i urval av Tiina Rosenberg*, övers. Lindeqvist (Stockholm: Natur och Kultur, 2005), 8.

2 Rosenberg, ”Inledning”, 23.

3 Studier som har fokuserat de retoriska aspekterna av Butlers tänkande är bland andra Åsa

Sådana förbiseenden av den retoriska relevansen i Butlers teoretiska diskussioner torde dock inte enbart bero på deras paradigmskiftande roll inom genusvetenskapligt tänkande kring kön och konstruktion, utan kan även förstås som en konsekvens av att det dröjde innan Butler själv tillhandahöll en mer samlad redogörelse för de retorikteoretiska förutsättningarna för hennes resonemang. I såväl *Gender Trouble* (1990) som *Bodies that Matter* (1993) är det den västerländska filosofiska och genusvetenskapliga diskussionen som står i centrum, medan de aspekter som rör förhållandet mellan språk, övertygande och verklighet endast adresseras i förbigående. Det är först i *Excitable Speech* (1997) som Butler ger en utförlig bild av detta område.

För att skapa en överblick över hur Butler tillämpar resonemang från språkvetenskap och retorik i diskussionerna om kön och sexualitet så skulle jag vilja börja med att uppmärksamma relationen mellan Derridas resonemang i ”Struktur, tecken och spel i humanvetenskapernas diskurs” (1968) och Butlers i *Gender Trouble* (1990) och *Bodies that Matter* (1993). Som bekant diskuterar Derrida i denna essä ”närvarometafysiken” hos tänkare som exempelvis Claude Lévi-Strauss, vilka trots uttalade strukturalistiska ambitioner vidmakthåller ett etnocentriskt perspektiv och därmed traderar uppfattningen om *logos*, en metafysisk existens före språk och kultur.⁴ På så vis härleds den betecknande delen av tecknet (*signifiant*) från den betecknade (*signifié*); någonting som enligt Derrida går emot Ferdinand de Saussures resonemang i föreläsningsserien *Cours de linguistique générale* (1916). Den betecknande delen bör istället sättas i relation till en social dynamik där föreställningen om det förmodat fasta och givna skapas genom språkliga tecken som refererar till andra tecken, vilka är arbiträra och får sin mening genom negativ betingning, det vill säga vad de inte är i förhållande till andra tecken.⁵

Detta är en diskussion som företer stora likheter med den Butler för i *Gender Trouble* (1990) och *Bodies that Matter* (1993), då hon riktar kraftig kritik mot de resonemang om kön och sexualitet som sedan ett par decennier tillbaka har formulerats inom den alltmer livaktiga genusforskningen samt inom den västerländska feministiska rörelsen. Genom att härleda det förmodat konstruerade (genus) ur det förmodat givna (kön) så skapas en kausal relation mellan dessa två, på så vis att kön framstår som upphov till genus. Genusforskningen cementerar således föreställ-

Carlson, *Kön, kropp och konstruktion. En undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus* (Stockholm & Stehag: Symposium, 2001), särskilt 152-156; Lennart Hellspong, ”Judith Butler – en genusteoretisk metaforanalys”, *Rhetorica Scandinavica* 26 (2003), 68-81; samt Eve Kosofsky Sedgwick, *Touching Feeling. Affect, Pedagogy, Performativity* (Durham: Duke University Press, 2003), 67-91.

- 4 Jacques Derrida, ”Struktur, tecken och spel i humanvetenskapernas diskurs” [1968], i *Modern litteraturteori. Från rysk formalism till dekonstruktion*. Del 2, red. Entzenberg och Hansson, övers. van Reis och Sarrimo (Lund: Studentlitteratur, 1991a), 389-407.
- 5 Derrida, ”Struktur, tecken och spel”, 389-407. I den översättning av Ferdinand de Saussures *Cours de linguistique générale* som görs i *Kurs i allmän lingvistik* [1916] av Anders Löfqvist (Staffanstorps: Bo Cavefors bokförlag, 1970), 23-41, motsvaras *signifié* och *signifiant* av termerna ”innehåll” och ”uttryck”. Jag föredrar dock att använda de mindre mångtydiga översättningarna ”betecknat” och ”betecknande”, alternativt originaltermerna.

ningen om könets betydelse snarare än undergräver den, menar Butler, och föreslår en könsmodell där genus inte relateras till kön, utan till det omgivande genus-systemet.⁶ På liknande sätt som Derrida kritiserar idén om en ”transcendental *signifié*” i strukturalistiskt tänkande så ifrågasätter alltså Butler den förmodade stabiliteten i kategorin ”kön” inom den genusvetenskapliga diskussionen. Och liksom Derrida omformulerar förhållandet mellan *signifié* och *signifiant*, så argumenterar Butler för en liknande ny förståelse av förhållandet mellan kön och genus.

De poststrukturalistiska influenserna på Butlers tänkande framkommer även i omständigheten att hon och Derrida stöter på liknande problem, samt att de väljer att lösa dessa på liknande sätt. För om den betecknande delen av ett tecken i Derridas resonemang inte har någon nödvändig relation till det betecknade, utan istället refererar till andra tecken i en oändlig kedja av negativa betingelser – vari vilar då dynamiken i denna process, och bestämmelsen för det meningslösa respektive meningsfulla betecknandet? Och om genus enligt Butler inte relaterar till kön, och dynamiken således inte kommer från det förmodat ”naturligt” givna, varifrån kommer då föreställningarna om kön, och om kön som upphov till genus? Dessa frågor adresserar både Derrida och Butler genom att vända sig till en annan gren av den språkvetenskapliga utvecklingen under 1900-talet, nämligen talaktsteorin.

Utgångspunkten är en föreläsningsserie från 1955 i vilken den brittiske språkfilosofen J.L. Austin lanserade begreppet *performativer*, utsagor som förändrar någonting i den så kallade verkligheten. Exempel på performativa utsagor skulle enligt Austin kunna vara de ord som yttras vid en vigselakt (”Ja”), vid ett dop (”Härmed döper jag dig...”), vid vadslagning (”Jag slår vad om att...”). Av central betydelse är dock att alla potentiellt performativa uttalanden, för att verkligen vara performativa, är beroende av ett flertal olika faktorer. Den som yttrar orden måste exempelvis befinna sig i en viss relation till personer i sin omgivning, samt i en viss kontext; dessutom gör det skillnad vem som hör och bekräftar det som sagts.⁷

Även om Austin inte själv uttrycker detta, så är det uppenbart att hans resonemang för in en maktaspekt i diskussionen om hur språk fungerar i den sociala verkligheten. Alla potentiellt performativa utsagor har inte samma möjlighet att förverkligas, eftersom detta kräver förankring i en större samhällelig och politisk kontext.⁸ Inte heller Derrida, som kritiserar Austins resonemang i syfte att påvisa citeringens och upprepningens betydelse i det poststrukturella språkspelet, uppehåller sig någon längre stund vid de politiska omständigheter som innebär att vissa iterationer vinner performativ kraft med sanktion från en vidare social ordning, medan andra förblir illegitima och obegripliga.⁹ Istället är det Butler som tar upp

6 Judith Butler, *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity* [1990] (New York & London: Routledge, 1999), 3-11.

7 J.L. Austin, *How to Do Things with Words. The Williams James Lectures Delivered at Harvard University in 1955*, red. Urmsen och Sbisà (Oxford & New York: Oxford University Press, 1975), 1-24.

8 Austin, *How to Do Things with Words*, 25-38.

9 Jacques Derrida, ”Signature Event Context” [1972], i *A Derrida Reader. Between the Blinds*, red. Kamuf, övers. Bass (New York: Columbia University Press, 1991b), 80-111.

denna aspekt i relation till en performativ förståelse av ”genus”, formulerade i uppenbar analogi med den poststrukturalistiska förståelsen av ”språk”. Varje individ föds in i ett genussystem (just så som varje individ föds in i ett språksystem), och lär sig under uppväxten att använda sig av och relatera till detta (liksom till språk-systemet). Uttryck prövas, förkastas, förändras, används igen – strukturerade av det genom omgivningen verkande genussystemets förväntningar, belöningar, bestraffningar och den upplevda graden av funktionalitet (precis som språket).¹⁰

En av Butlers huvudpoänger är att det i alla dessa genustecken ingår föreställningen om könet som upphov till genus, det vill säga betecknat som upphov till det betecknande.¹¹ Betydelsen av den sociala kontexten framkommer i Butlers påpekande om att det performativa skapandet av kön sker långt före barnets egen förmåga att tillägna sig genusuttryck, nämligen redan i barnmorskans eller föräldrarnas förtjusta utropande vid födseln: ”Det är en flicka/pojke!” ”Materialisering” är det begrepp som Butler använder för att beskriva hur könet blir kodat som begripligt inom en kulturell kontext; en process som förutom genus även är intimt sammankopplad med normer rörande sexualitet.¹²

Kön görs alltså, genom ett uppreparande av de akter som konstituerar genussystemet inom en given kontext. Men just så som i Derridas resonemang om iterabilitet, så framhåller Butler att dessa akter inte kan kopieras på något exakt vis, utan ständigt är föremål för förskjutningar och omformuleringar. Här ser Butler en emanciperande potential, då detta öppnar för möjligheten att härma ”fel” och därmed synliggöra könets konstruerade status. På så vis kan ett motstånd förverkligas, mot normativa ideologier som reglerar kroppar, kön och begär; vilket är exakt vad som sker, enligt Butler, i vissa praktiker och företeelser inom den västerländska homosexuella subkulturen, exempelvis drag-shower och ’butch femme’-konstellationer. Precis som Derrida inte vill se den citering av språket som sker i exempelvis litteraturen som parasitiskt på det ”egentliga” språket, utan snarare som ett påvisande av språkets struktur, vill inte Butler se dessa företeelser som kopior av original, utan snarare som kopior av kopior, vilka påvisar det konstruerade i kön-genussystemet.¹³

Denna diskussion fortsätter Butler genom att införa ytterligare ett begrepp i förståelsen av hur maktaspekter är verksamma i det performativa görandet av kön och genus. Enligt Louis Althusser är det möjligt för enskilda personer att med sanktionering av inflytelserika statliga ideologier inom exempelvis kyrka, skola och militär påverka andras ageranden och subjekspositioneringar. ”Interpellation” är det begrepp Althusser använder för att beskriva hur ideologin – likt en polis som ropar: ”hallå, ni där!” – kallar in individerna i konkreta subjekspositioner.¹⁴ Butlers

10 Butler, *Gender Trouble*, 223-242; Judith Butler, *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of "Sex"* (New York & London: Routledge, 1993), 12ff.

11 Butler, *Gender Trouble*, 43f.

12 Butler, *Bodies that Matter*, 1-23.

13 Butler, *Bodies that Matter*, 171-180.

14 Louis Althusser, ”Ideologi och ideologiska statsapparater (Noter för en undersökning)

diskussion av Althusseres resonemang utgår från Michel Foucaults decentraliserade maktbegrepp, och innebär att ”ideologi” förstås som någonting som tjänar den rådande ordningen, och ”interpellation” som ett performativt begrepp vilket kan användas för att förstå hur ett subjekt uppstår genom att det blir benämnt, samt hur denna konstituering sker före ”jaget”.¹⁵

I *Excitable Speech* (1997) förs ovanstående diskussion inom ramen för dels västerländsk språkfilosofi och sociologi representerade av bland andra Friedrich Nietzsche och Pierre Bourdieu, dels 1990-talets genusvetenskapliga debatt och USAs politiska realiteter i relation till kön, sexualitet och ras. Mer specifikt så relateras, i de delar av bokens första kapitel som jag har översatt i detta nummer, Austins och Althusseres resonemang dels till varandra, dels till den övergripande diskussionen om sambandet mellan språk och sårbarhet (eng. ”vulnerability”).¹⁶ I dialog med bland andra Richard Delgado, Shoshana Felman, Mari Matsuda och Elaine Scarry framför Butler en tes som innebär att om det är så att språk, som det ofta sägs, har förmåga att orsaka skada och kanske till och med har ett slags agens, så är dess verkningar avhängiga människans tillblivande genom just språket. I förlängningen innebär detta att människan som meningsfull kropp och subjekt – kategorier som är intimt sammankopplade i Butlers tänkande – även kan omintetgöras genom språk; en risk som i denna text diskuteras i relation till verbalt våld av olika slag, ”hate speech” riktat mot den Andre avseende sexualitet, ras och kön. Utifrån de förutsättningar som ges av Austin och Althusser drar Butler slutsatsen att detta slags tal dock inte ska förstås som riktat från ett på förhand givet subjekt till ett annat, utan snarare som det som skapar själva föreställningen om att sådana subjekt finns, och bestämmer hur de relaterar till varandra. Häri vilar dynamiken i språkets sårande kraft – en kraft som Butler åskådliggör med hänvisning till Toni Morrisons utsaga att språket såsom det ”levande ting” det är kan antingen leva eller dö, och att vi inte på förhand kan veta vilket det ska bli; vi vet bara att språket är *i våra händer*. Etik och ansvarstagande definieras därmed som konstituerande delar av de diskussioner om verklighet och retorik, våld, diskriminering, rättvisa och politik som Butler för i den inledande delen av *Excitable Speech*.

[1970]”, i *Filosofi från proletär klasståndpunkt*, red. Therborn, övers. Rappe & Sandin (Lund: Cavefors, 1976), 141-146.

15 Butler, *Bodies that Matter*, 121-140.

16 Ur *Excitable Speech* (1997) har kapitlet ”Contagious Words: Paranoia and ’Homosexuality’ in the Military” tidigare översatts av Karin Lindeqvist som en del av det urval Tiina Rosenberg gjorde för *Könet brinner* (2005).

Litteratur

- Althusser, Louis. ”Ideologi och ideologiska statsapparater (Noter för en undersökning)” [1970], i *Filosofi från proletär klasståndpunkt*, red. Göran Therborn, övers. Ewa Rappe & Gunnar Sandin, 109-155. Lund: Cavefors, 1976.
- Austin, J.L. *How to Do Things with Words. The Williams James Lectures Delivered at Harvard University in 1955*, red. J.O. Urmson och Marina Sbisà. Oxford & New York: Oxford University Press, 1975.
- Butler, Judith. *Gender Trouble. Feminism and the Subversion of Identity* [1990]. New York & London: Routledge, 1999.
- Butler, Judith. *Bodies that Matter. On the Discursive Limits of ”Sex”*. New York & London: Routledge, 1993.
- Carlson, Åsa. *Kön, kropp och konstruktion. En undersökning av den filosofiska grunden för distinktionen mellan kön och genus*. Stockholm & Stehag: Symposion, 2001.
- Derrida, Jacques. ”Struktur, tecken och spel i humanvetenskapernas diskurs” [1968], i *Modern litteraturteori. Från rysk formalism till dekonstruktion*. Del 2, red. Claes Entzenberg och Cecilia Hansson, övers. Mikael van Reis och Christine Sarrimo, 389-407. Lund: Studentlitteratur, 1991a.
- Derrida, Jacques. ”Signature Event Context” [1972], i *A Derrida Reader. Between the Blinds*, red. Peggy Kamuf, övers. Alan Bass, 80-111. New York: Columbia University Press, 1991b.
- Hellspong, Lennart. ”Judith Butler – en genusteoretisk metaforanalys”, *Rhetorica Scandinavica* 26 (2003), 68-81.
- Rosenberg, Tiina. ”Inledning”, i *Könet brinner. Judith Butler. Texter i urval av Tiina Rosenberg*, övers. Karin Lindeqvist. Stockholm: Natur och Kultur, 2005.
- Saussure, Ferdinand de. *Kurs i allmän lingvistik* [1916], övers. Anders Löfqvist. Staffanstorps: Bo Cavefors bokförlag, 1970.
- Sedgwick, Eve Kosofsky. *Touching Feeling. Affect, Pedagogy, Performativity*. Durham: Duke University Press, 2003.

Översatt till svenska av Ann-Sofie Lönngren efter originalet
i *Excitable Speech. A Politics of the Performative* (New
York & London: Routledge, 1997), 1-13.

Judith Butler, ur *Eggande tal. Performativitetens politik*

Introduktion. Om lingvistisk sårbarhet

”Olyckligt valda uttryck är ett ont som vidlåder *alla* handlingar som har generell rituell eller ceremoniell karaktär, alla *konventionella* handlingar.”

”Det finns fler sätt att kränka genom tal än endast motsägelse.”

J.L. Austin*

När vi hävdar att vi har skadats av språket, vilket slags hävdande gör vi då? Vi tillskriver språket en agens, en makt att skada, och positionerar oss själva som målen för dess skadliga bana. Vi hävdar att språket handlar, och handlar mot oss, och hävdandet vi gör är ytterligare en av språkets instanser, en som söker hejda kraften i den förra instansen. Därmed utövar vi språkets kraft även då vi söker motverka dess kraft, fångade i en bindning som ingen censurerande handling kan göra ogjord.

Skulle språket kunna skada oss om vi inte var, i någon mening, lingvistiska varelser, varelser som kräver språk för att vara? Är vår sårbarhet inför språket en konsekvens av att vi är konstituerade inom dess villkor? Om vi är formade i språket så föregår och bestämmer denna formande makt varje beslut vi skulle kunna ta om det, då det så att säga förolämpade oss från början med sin redan befintliga makt.

* Citat från andra källor, som inte redan finns i svensk översättning, är också översatta av Ann-Sofie Lönngren. Toni Morrisons Nobelprisföreläsning i litteratur från 1993 citeras av Butler med hänvisningar till en utgåva som inte är specificerad i originalet, och som därför heller inte är det här. Föreläsningen finns tillgänglig här: https://www.nobelprize.org/nobel_prizes/literature/laureates/1993/morrison-lecture.html (besökt 2018-04-05)

//

Förolämpningen antar dock sina specifika dimensioner med tiden. Att få ett öknamn är en av de första formerna av lingvistisk skada en erfar. Men att bli kallad något är inte alltid skadligt. Att kallas ett namn är också ett av villkoren genom vilka ett subjekt konstitueras i språket; ja, det är ett av de exempel Althusser tillhandahåller för att förstå begreppet ”interpellation”.¹ Kommer språkets makt att skada från dess interPELLERANDE kraft? Och hur uppstår, om alls, lingvistisk agens från denna möjlighet att framkalla sårbarhet?

Problemet med skadligt tal väcker frågan om vilka ord som skadar, vilka representationer som förolämpar, och föreslår att vi fokuserar på de delar av språket som är yttrade, möjliga att yttra, och explicita. Och ändå förefaller lingvistisk skada uppkomma inte enbart genom de ord med vilka en tilltalas utan genom själva sättet för tilltalet, ett sätt – en disposition eller konventionell hållning – som interPELLERAR och konstituerar ett subjekt.

En blir inte definierad enbart av det namn en kallas. När en blir kallad ett öknamn blir en nedvärderad och förödmjukad. Men namnet erbjuder också en annan möjlighet: genom att kallas ett namn får en också, paradoxalt nog, en viss möjlighet till social existens, inträde i ett temporalt språkligt liv som går utöver de tidigare syften som ger liv åt det tilltalet. Därmed kan det skadliga tilltalet tyckas fixera eller paralysera den som anropas, men det kan också leda till ett oväntat och möjliggörande svar. Om det att bli tilltalad är att bli interPELLERAD, så är risken att det förolämpande tilltalet leder till initieringen av ett språkligt subjekt som kommer att använda språket för att försvara sig mot förolämpningen. När tilltalet är skadligt, så utövar det sin kraft över den som skadas. Vari består denna kraft, och hur kan vi förstå dess motsättningar?

J.L. Austin föreslog att för att få veta vad det är som gör kraften i ett yttrande effektivt, vad som förlämnar det dess performativa karaktär, så måste en först lokalisera yttrandet inom en ”hel talsituation”.² Det finns dock inget enkelt sätt att avgöra hur denna helhet på bästa sätt avgränsas. En undersökning av Austins eget synsätt tillhandahåller åtminstone en anledning till denna svårighet. Austin skiljer mellan ”illokuta” och ”perlokuta” talhandlingar: den förra är en form av talhandlingar som genom sägande gör det de säger, och gör det i samma ögonblick som de utsägs; de senare är talhandlingar som producerar särskilda effekter som sin konsekvens; det att en säger någonting leder till en viss effekt. Den illokuta talhandlingen är i sig själv gärningen som den frambringar; den perlokuta leder enbart till vissa effekter som inte är desamma som talhandlingen själv.

Varje avgränsning av hela talhandlingen i sådana illokuta fall skulle tveklöst inkludera en förståelse för hur vissa konventioner åkallas i yttrandets ögonblick,

1 Louis Althusser, ”Ideology and Ideological State Apparatuses”, i *Lenin and Philosophy*, övers. Ben Brewster (New York och London: Monthly Review Press, 1971), 170-86.

2 J.L. Austin, *How to Do Things with Words* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1962), 52.

huruvida personen som yttrar dem är auktoriserad, huruvida omständigheterna för invokationen är riktiga. Men hur går en till väga för att avgränsa det slags ”konvention” som det illokuta yttrandet förutsätter? Sådana yttranden gör vad de säger vid tillfället för sägandet; de är inte enbart konventionella, utan med Austins ord, ”rituella eller ceremoniella”. Som yttranden fungerar de i den mån de ges i form av en ritual, det vill säga upprepas i tid, och således inbegriper en verksamhetsfär som inte begränsas av ögonblicket för själva yttrandet.³ Den illokuta talhandlingen utför sin handling i *ögonblicket* för yttrandet, men eftersom ögonblicket i viss mån är ritualiserat, så är det likväl aldrig enbart fråga om ett enskilt ögonblick. Ritens ”ögonblick” är en kondenserad historicitet; det överskrider sig självt bakåt och framåt i tiden, en effekt av föregående och framtida invokationer som konstituerar och undflyr yttrandets instans.

Austins uppfattning att kännedom om kraften i illokutionen endast kan uppnås efter att ”hela situationen” för talhandlingen identifierats är således behäftad med en grundläggande svårighet. Om tidsspannet för den lingvistiska konventionen, som ritual betraktad, överskrider yttrandets instans, och om det överskridandet inte kan till fullo fångas eller identifieras (yttrandets dåtid och framtid inte kan återges med någon som helst säkerhet), då verkar en del av det som konstituerar ”hela talsituationen” utgöra ett misslyckande i fråga om att uppnå en totaliserad form i någon av dess givna instanser.

I denna bemärkelse är det inte nog att finna den rätta kontexten för den talhandling som åsyftas för att veta hur en bäst ska bedöma dess effekter. Talsituationen är således inte en enkel form av kontext, en som lätt kan definieras genom spatials och temporala gränser. Att skadas av tal är att lida en förlust av kontext, det vill säga, att inte veta var du är. Ja, det kan vara det som är *oförutsett* rörande den skadliga talhandlingen som konstituerar dess skada, betydelsen av att försätta dess adressat utom kontroll. Förmågan att avgränsa situationen för talhandlingen äventyras i det skadliga tilltalets ögonblick. Att bli menligt tilltalad är inte enbart att läggas öppen för en okänd framtid, utan även att inte veta skadans tid och plats, och att drabbas av desorientering i ens situation som en effekt av sådant tal. Det som i ett sådant ögonblick av nedbrytande exponeras är just det flyktiga i ens ”plats” inom talarnas gemenskap; en kan ”sättas på plats” av sådant tal, men denna plats kan vara ingen plats.

”Lingvistisk överlevnad” implicerar att ett särskilt slags överlevnad äger rum i språket. Ja, i diskussionen om hatiskt tal görs faktiskt återkommande sådana refe-

3 Där Pierre Bourdieu betonar den rituella dimensionen av konventionerna som understödjer talhandlingen i Austin, så ersätter Derrida termen ritual med ”iterabilitet”, och etablerar därmed en strukturalistisk förståelse av repetition i stället för en mer semantiskt sammansatt betydelse av den sociala ritualen. Det sista kapitlet i denna bok kommer att försöka förhandla mellan dessa positioner och tillhandahålla en redogörelse för talhandlingens sociala makt som tar i beräkning dess specifikt sociala iterabilitet och den sociala tidslinjen. Se Pierre Bourdieu, *Language and Symbolic Power. Part II* (Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1991), 105-62. Se Jacques Derrida, ”Signature Event Context” i *Limited Inc*, övers. Samuel Weber och Jeffrey Mehlman, red. Gerard Graff (Evanston: Northwestern University Press, 1988), 1-23.

renser. Att hävda att språk skadar eller, för att citera den fras som används av Richard Delgado och Mari Matsuda, att ”ord sårar” är att kombinera lingvistisk och fysisk vokabulär.⁴ Användningen av en term som ”såra” antyder att språk kan handla på sätt som är att jämställa med tillfogandet av fysisk smärta och skada. Charles R. Lawrence III refererar [i samma antologi, *Words that Wound*, se not 4, red.] till rasistiskt tal som ”verbalt överfall”, och understryker därmed att effekten av rasistiska invektiv är ”som att få ett slag i ansiktet. Skadan är omedelbar”. (68) Vissa former av rasistiska invektiv producerar även ”fysiska symptom som tillfälligt handikappar offret...” (68) Dessa formuleringar antyder att lingvistisk skada har samma verkan som fysisk skada, men användningen av liknelsen antyder att detta trots allt är en jämförelse av olika saker. Betänk, emellertid, att jämförelsen lika väl kan implicera att dessa två endast kan jämföras metaforiskt. Det verkar faktiskt som om det inte finns något språk som specifikt kan uttrycka lingvistisk skada, vilken så att säga måste hämta sin vokabulär från fysisk skada. I detta avseende förefaller det som om den metaforiska kopplingen mellan fysisk och lingvistisk sårbarhet är nödvändig för att beskriva själva den lingvistiska sårbarheten. Å ena sidan, att det inte förefaller finnas någon beskrivning som är ”skräddarsydd” för lingvistisk skada gör det svårare att identifiera det specifika i lingvistisk sårbarhet gentemot fysisk sårbarhet. Å andra sidan, att fysiska metaforer tar vara på nästan varje möjlighet att beskriva lingvistisk skada pekar på att denna somatiska dimension kan vara viktig för att förstå lingvistisk smärta. Vissa ord och vissa former av tilltal fungerar inte enbart som hot mot ens fysiska välmående, utan där finns även mycket som tyder på att kroppen kan både vidmakthållas och hotas genom sätt att tilltalas.

Språket vidmakthåller kroppen inte genom att förläna den existens eller mata den på något bokstavligt sätt; snarare är det genom att bli interPELLERAD inom språkets villkor som en särskild social existens av kroppen först blir möjlig. För att förstå detta så måste en föreställa sig en omöjlig scen, en med en kropp som ännu inte har socialt definierats, en kropp som, strikt talat, inte är tillgänglig för oss, som inte desto mindre blir tillgänglig vid ett tilltal, en kallelse, en interpellation som inte ”upptäcker” denna kropp, men på ett grundläggande sätt konstituerar den. Vi kanske tror att för att bli tilltalad så måste en först bli erkänd, men här förefaller Althusser omkastning av Hegel vara tillämplig: tilltalet konstituerar ett varande inom det möjliga erkännandets kretsång, och därmed också utanför den, i objektet.

Vi kan tänka oss situationen som mer vardaglig: vissa redan konstituerade kroppsliga subjekt råkar bli kallade det ena eller det andra. Men varför förefaller de öknamn som subjektet kallas för inge rädsla för döden, och väcka frågan om huruvida en kommer överleva eller inte? Varför skulle ett enbart lingvistiskt tilltal framkalla ett svar fyllt av rädsla? Är det inte, delvis, för att det samtida tilltalet återkallar

4 Matsuda skriver om det ”dödliga våld som medföljer den ihärdiga verbala degraderingen av de som är underordnade...” och anmärker senare att ”Rasistiska hatiska meddelanden, hot, skymfningar, epitet, och nedvärderingar träffar maggropen på alla dem i målgruppen.” *Words that Wound: Critical Race Theory, Assaultive Speech, and the First Amendment*, red. Mari J. Matsuda, Charles R. Lawrence, III, Richard Delgado, och Kimberlé Williams Crenshaw (Boulder: Westview Press, 1993), 23.

och återuppför de formativa tilltal som gav och ger existens? Att bli tilltalad är därmed inte enbart att bli erkänd för vad en redan är, utan att bli tilldelad själva det villkor som möjliggör existensens erkännande. En börjar ”existera” i kraft av detta fundamentala beroende av tilltalet från den ”Andre”. En ”existerar” inte enbart i kraft av att vara erkänd, utan, i en tidigare mening, av att vara *erkännbar*.⁵ Villkoren som underlättar erkännandet är själva konventionella, effekter och redskap från en social ritual som, ofta genom exkludering och våld, bestämmer de språkliga förutsättningarna för subjekt som kan överleva.

Om språket kan vidmakthålla kroppen, så kan det också hota dess existens. Därmed verkar frågan om de specifika sätt på vilka språk kan hota med våld hänga samman med den primära beroendeställningen hos varje talande varelse i kraft av det interpellande eller konstitutiva tilltalet från den Andre. I *The Body in Pain* gör Elaine Scarry poängen att hotet om våld är ett hot *mot* språket, dess världsskapande och meningsskapande möjlighet.⁶ Hennes formulering tenderar att sätta våld och språk i motsatsförhållande, som inverteringar av varandra. Tänk om språket i sig har sina egna möjligheter till våld och världsförstöring? För Scarry kommer kroppen inte bara före språket, hon argumenterar även övertygande för att kroppens smärta inte kan uttryckas i språket, att smärta krossar språket, och att språket kan motverka smärta även om det inte kan fånga den. Hon visar att den moraliskt nödvändiga strävan att framställa den lidande kroppen är förväxlad med (men inte omöjliggjord av) det icke-återgivningsbara i smärtan den försöker representera. En av de skadliga konsekvenserna av tortyr är, enligt hennes synsätt, att den torterade förlorar förmågan att språkligt dokumentera tortyrhändelsen; därmed är en av effekterna av tortyr att den utplånar sitt eget vittne. Scarry visar även hur vissa former av diskurs, såsom förhör, hjälper och underblåser tortyrprocessen. Här assisterar dock språket våldet, men förefaller inte utöva *sitt eget* våld. Detta väcker följande fråga: om vissa former av våld hämmar språket, hur redogör vi då för den specifika slags skada som språket själv gör?

Toni Morrison refererar specifikt till ”representationens våld” i 1993 års Nobelprisföreläsning i litteratur. ”Förtryckande språk,” skriver hon, ”gör mer än att representera våld; det är våld.” (16) Morrison tillhandahåller en liknelse i vilken våldet självt figurerar som ”ett levande ting,” där denna figur inte är falsk eller överklig, utan indikerar någonting sant om språket. I denna liknelse spelar några små barn en blind kvinna ett grymt spratt då de ber henne att gissa huruvida fågeln de håller i sina händer är levande eller död. Den blinda kvinnan svarar genom att vägra gissa och att förflytta frågan: ”Jag vet inte... men vad jag vet är att den är i dina händer. Den är i dina händer.” (11)

Morrison väljer sedan att läsa kvinnan i liknelsen som en erfaren skribent, och fågeln som språk, och gör antaganden kring hur denna erfarna kvinnliga skribent

5 För en mer utförlig diskussion om denna aspekt se min [Judith Butler, red.] *Psychic Life of Power: Theories in Subjection* (Stanford: Stanford University Press, 1997).

6 Elaine Scarry, *The Body in Pain: The Making and Unmaking of the World* (New York: Oxford University Press, 1985), 2-27.

skulle kunna tänka om språket: ”hon tänker sig språket delvis som ett system, delvis som ett levande ting över vilket en har kontroll, men mestadels som agens – som en handling med konsekvenser. Så frågan som barnen ställer till henne, ’Är den levande eller död?’ är inte överklig, därför att hon tänker på språket som mottagligt för död, utplåning...” (13)

Här gör Morrison antaganden om vad den erfarna kvinnliga skribenten skulle kunna anta, en spekulatio både i och om språket och om hypotetiska möjligheter. Kvar inom en bildlig ram tillkännager Morrison den ramens ”verklighet” inifrån dess egna villkor. Kvinnan tänker på språket som levande: Morrison ger oss utförandet av denna ersättningshandling, denna liknelse inom vilken språket framstår som liv. Språkets ”liv” exemplifieras således genom just detta iscensättande av en liknelse. Men vad för slags iscensättande är detta?

Språket är tänkt på ”mestadels som agens – en handling med konsekvenser,” ett utökat görande, ett utförande med effekter. Detta är inte tillräckligt för en definition. Språk är, trots allt, ”tänkt på som,” alltså, positionerat eller konstituerat som ”agens”. Ändå är det *som* agens det är tänkt; en *bildlig* ersättning gör tänkandet om språkets agens möjlig. Eftersom själva denna formulering erbjuds *inom* språket, är språkets ”agens” inte enbart temat för dess formulering, utan själva dess handling. Detta positionerande likväl som denna gestaltning förefaller exemplifiera agensen i fråga.

Vi skulle kunna frestas att tro att det inte är helt riktigt att tillskriva språket agens, att endast subjekt gör saker med språket, och att agensen har sitt ursprung i subjektet. Men är språkets agens detsamma som subjektets agens? Går det att skilja mellan de två? Morrison erbjuder inte bara agens som en bild av språket, utan språket som en bild av agens, vilkens ”verklighet” är ovedersäglig. Hon skriver: ”Vi dör. Det kan vara livets mening. Men vi *gör* språk. Det kan vara måttet för våra liv.” (22) Hon skriver inte: ”språk är agens” för ett sådant påstående vore att beröva språket den agens hon avser att förmedla. När den blinda kvinnan vägrar att svara på barnens grymma fråga förskjuter hon, enligt Morrison, ”uppmärksamheten bort från maktens påståenden till det instrument genom vilket den makten utövas.” (12) På liknande sätt vägrar Morrison att tillhandahålla dogmatiska påståenden om vad språk är, då detta skulle dölja hur ”instrumentet” för dessa påståenden deltar i språkets själva varande; att inget påstående kan reduceras till sitt instrument är just det som definierar språket som splittrat i sig självt. Språkets misslyckande att frigöra sig från sin egen instrumentalitet eller, ja, retoricitet, är just språkets oförmåga att upphäva sig självt i berättandet av en historia, i åberopandet av vad som existerar eller i de flyktiga samtalsscenerna.

Signifikant nog är för Morrison ”agens” inte detsamma som ”kontroll”; inte heller är den en funktion av språkets systematik. Det verkar som om vi inte först kan definiera mänsklig agens och sen specificera det slags agens människan har i språket. ”Vi *gör* språk. Det kan vara måttet för våra liv.”

Vi gör saker med språket, frambringar effekter med språket, och vi gör saker mot språket, men språket är även den sak vi gör. Språket är benämningen för vårt görande: både ”vad” vi gör (namnet på handlingen som vi karakteristiskt utför) och det

som vi åstadkommer, handlingen och dess konsekvenser.

I liknelsen som Morrison tillhandahåller jämförs den blinda kvinnan med en erfaren skribent, därmed antyds det att skrivande i någon utsträckning är blint, att det inte kan veta i vilka händer det kommer att hamna, hur det kommer att bli läst och använt, eller från vilka grundläggande källor det i sista hand härrör. Scenen i liknelsen är ett samtal, där barnen utnyttjar kvinnans blindhet för att tvinga henne att göra ett val hon inte kan göra, och där kraften i det tilltalet är vad kvinnan ger uttryck för, och därmed utövar en agens som tilltalet menade att neka henne. Hon gör inte valet, utan drar uppmärksamhet till ”instrumentet genom vilket makten utövas”, och slår därmed fast att valet är i händerna på de samtalspartners hon inte kan se. Enligt Morrisons tolkning så kan hon inte veta huruvida språket kommer att leva eller dö i händerna på dem som använder tal med grymhetens kraft. I både liknelsen och i den tolkning Morrison erbjuder är frågan om ansvar central, gestaltad som barnens ”händer” eller, faktiskt, som de som påläggs ansvaret för om språket kommer att leva eller dö. Skribenten är blind vad gäller framtiden för det språk på vilket hon skriver. Därmed är språk tänkt som ”mestadels agens”, å ena sidan skilt från former av herravälde och kontroll, å den andra kännetecknat av att vara ett slutet system.

Morrisons analogi antyder att språket lever och dör som ett levande ting skulle kunna leva eller dö, och att frågan om överlevnad är central för frågan om hur språk används. Hon hävdar att ”förtryckande språk... är våld,” inte enbart en representation av det. Förtryckande språk är inte ett substitut för upplevelsen av våld. Det utövar sitt eget slags våld. Språket förblir levande då det vägrar att ”innefatta” (20) eller ”fånga” (21) de händelser och liv det beskriver. Men när det söker göra den fångsten förlorar språket inte enbart sin livskraft, det förvärvar också sin egen våldsamma kraft, en som Morrison genom hela föreläsningen associerar med statistspråk och censur. Hon skriver, ”språkets livskraft vilar i dess förmåga att teckna de faktiska, föreställda och möjliga livet hos dess talare, läsare, skribenter. Fastän dess jämvikt ibland uppnås genom att tränga undan erfarenhet, så är det ingen ersättning för det. Det välver sig mot platsen där mening kan vila.” (20) Och senare: ”dess kraft, dess sällhet, ligger i att det sträcker sig mot det utsägliga.” (21) Språkets våld består i dess strävan efter att fånga det utsägliga och, därmed, att förstöra det, att gripa tag om det som måste förbli undflyende för att språket ska kunna fungera som ett levande ting.

Barnens fråga är grym inte för att det är säkert att de har dödat fågeln, utan för att deras användande av språket för att tvinga den blinda kvinnan att välja i sig självt är ett språkligt fasthållande, ett vars kraft tas från det frammanade tillintetgörandet av fågeln. Det hatiska tal som barnen utför söker fånga den blinda kvinnan i förödmjukelsens ögonblick, men också överföra det våld som utövats mot fågeln till kvinnan själv, ett överförande som ingår i hotets specifika temporalitet. På ett sätt startar hotet utförandet av det som det hotar att utföra; men genom att inte till fullo utföra det, försöker det genom språket fastställa säkerheten i en framtid i vilken det kommer att bli utfört.

Fastän hotet inte riktigt är den handling som förebådas så är det fortfarande en

handling, en talhandling, som inte bara förutsätter den handling som skall komma utan en som registrerar en särskild kraft i språket, en kraft som både förbereder och installerar en påföljande kraft. Emedan hotet tenderar att framkalla förväntningar, så förstör hotet om våld själva möjligheten till förväntan: det initierar en temporalitet i vilken en väntar sig förstörandet av förväntan och, därmed, inte kan vänta sig något alls.

Då hotet förbereder handlingen skulle det emellertid vara ett misstag att dra slutsatsen att medan hotet endast äger rum i språket, så äger den hotade handlingen [*the threatened act*, red.] rum i en materiell instans helt bortom språket, mellan och bland kroppar. Implicit i föreställningen om ett hot är att det som är uttalat i språk kan förbereda vad kroppen skulle kunna göra; handlingen refererad till i hotet är den handling som en faktiskt skulle kunna utföra. Men detta synsätt misslyckas med att ta med i beräkningen att *talandet självt är en kroppslig handling*.

I Shoshana Felman's bok, *The Literary Speech Act: Don Juan with J.L. Austin, or Seduction in Two Languages*, påminner hon oss om att relationen mellan tal och kroppen är skandalös, "en relation samtidigt bestående av oförenlighet och oskiljaktighet ... det skandalösa består i att handlingen inte kan veta vad den gör."⁷ Felman föreslår således att talhandlingen, som en talande kropps handling, alltid i någon utsträckning är ovetande om vad den utför, att den alltid säger någonting som den inte avser, och att den inte är den symbol för behärskning eller kontroll den ibland utger sig för att vara. Hon uppmärksammar sättet på vilket en talande kropp betecknar på sätt som inte är reducerbara till vad en sådan kropp "säger". På så vis är talaren "blind" i stort sett på samma sätt som den erfarna kvinnliga skribenten är "blind" hos Morrison: yttrandet frambringar betydelser som inte är precis desamma som de som uttrycks, eller som, faktiskt, är möjliga att uttrycka överhuvudtaget. Där Morrison riktar uppmärksamheten mot det "instrument genom vilket [påståendet] görs," identifierar Felman detta instrument som kroppen från vilken talet yttras. Denna kropp blir ett tecken för ovetskap just för att dess handlingar aldrig är helt medvetna eller viljestyrda. För Felman kan det som förblir omedvetet i en kroppslig handling såsom tal konstrueras som det "instrument" genom vilket påståendet görs. På liknande sätt markerar denna ovetande kropp gränsen för avsiktlighet i talhandlingen. Talhandlingen säger mer, eller säger annorlunda, det som den avser att säga.

För Felman betyder detta emellertid inte att tal och kroppen är radikalt åtskiljbara, bara att idén om en fullkomligt avsiktlig talhandling oupphörligen undergrävs av det som i tal undergräver avsiktlighet. Felman skriver: "Om problemet med den mänskliga handlingen består i relationen mellan språket och kroppen, så är det för att handlingen uppfattas – i performativ analys likväl som i psykoanalys – som det som på en och samma gång gör det svårt att skilja dem åt och att se motsättningarna dem emellan. Från dess påbörjande förstör handlingen, denna gåtfulla och

7 Shoshana Felman, *The Literary Speech Act: Don Juan with J. L. Austin, or Seduction in Two Languages*, övers. Catherine Porter (Ithaca: Cornell University Press, 1983), 96. Texten publicerades ursprungligen som *Le scandale du corps parlant* (Éditions du Seuil, 1980).

problematiska produkt av den *talande kroppen*, den metafysiska dikotomin mellan området för det 'mentala' och området för det 'fysiska', bryter ned motsättningen mellan kropp och själ, mellan materia och språk.⁸

För Felman medför emellertid detta sammanbrott av motsättningen mellan materia och språk inte en enkel förening av dessa begrepp. De förblir oförenligt relaterade sinsemellan. I talet är den handling kroppen utför aldrig till fullo förstådd; kroppen är talets blinda fläck, den som handlar utöver det som sägs, men som också agerar inom och genom det som sägs. Att talhandlingen är en kroppslig handling betyder att akten är fördubblad i talögonblicket: där finns det som sägs, och därutöver finns det ett slags sägande som yttrandets kroppsliga "instrument" utför.

Således kan ett påstående göras som, baserat enbart på grammatisk analys, inte förefaller utgöra något hot. Men hotet uppstår just genom handlingen som kroppen utför i den talande handlingen. Eller också uppkommer hotet som en synbar effekt av en performativ handling, enbart för att göras ofarlig genom handlingens kroppsliga uppträdande (varje skådespelarteori vet detta). Hotet förebådar, eller faktiskt, utlovar en kroppslig handling, och är ändå redan en kroppslig handling, som därmed i själva sina gester anger konturerna av den handling som ska komma. Den hotfulla handlingen och den hotade handlingen är naturligtvis åtskilda, men de är sinsemellan relaterade som en kiasm. Fastän inte identiska så är de båda kroppsliga handlingar: den första handlingen, hotet, är bara förståelig i termer av den handling som den förebådar. Hotet initierar en temporal horisont i vilken det organiserande syftet är handlingen som är hotad; hotet inleder med den handling genom vilken fullbordan av den hotade handlingen kan uppnås. Och ändå kan ett hot spåra ur, desarmeras, misslyckas med att leverera den handling som det hotar med. Hotet uttrycker den överhängande vissheten av en annan, kommande handling, men uttrycket i sig kan inte frambringa denna kommande handling som en av sina nödvändiga effekter. Detta misslyckande med att leverera hotet innebär inte ett ifrågasättande av talhandlingens status som hot – det ifrågasätter endast dess effektivitet. Den fåfånga som möjliggör detta hot är emellertid att den talhandling som utgör hotet kommer att till fullo materialisera den handling som hotas av talet. Sådant tal är emellertid sårbart för misslyckande, och det är den sårbarheten som måste utnyttjas för att möta hotet.

För att hotet ska fungera kräver det vissa typer av omständigheter, och det kräver en maktens mötesplats från vilken dess performativa effekter kan materialiseras. Den handlingens teleologi som frammanas av hotet är möjlig att avbryta genom

8 Shoshana Felman, *The Literary Speech Act*, 94. Felman tillhandahåller en fantastisk läsning av Austins humor och ironi, och påvisar hur det upprepade problemet med performativa "feltändningar" avslöjar hur performativet alltid är ansatt av ett misslyckande det inte kan förklara. Performativet utför på sätt som ingen konvention till fullo kontrollerar, och som ingen medveten intention till fullo kan bestämma. Den omedvetna dimensionen i varje handling framkommer i Austins text som det tragiskt-komiska i performativa missar. Vid ett tillfälle citerar hon Lacan: "Misslyckanden (feltändningar) kan definieras som det som är sexuellt i varje mänsklig handling." (110)

olika former av olyckligt valda uttryck. Ändå föreställer sig fantasin om den suveräna handling som strukturerar hotet att ett visst slags yttrande samtidigt är utförandet av den handling som det refereras till i yttrandet; detta torde vara en illokut handling, enligt Austins synsätt, ett som omedelbart gör vad det säger. Hotet kan mycket väl söka efter ett svar som det emellertid aldrig väntade sig, och därmed förlora sin egen överlägsna känsla av förväntan ställd inför ett motstånd det medvetet hjälpte till att framkalla. Istället för att utplåna möjligheten till svar, paralysera adressaten med rädsla, kan hotet mycket väl bemötas med ett annat slags performativ handling, en som utnyttjar hotets fördubblade handling (det som avsiktligt och oavsiktligt utförs i varje talande), för att vända en del av det talade mot den andre, därmed gäckande hotets performativa kraft.

Eftersom hotet är en talhandling som samtidigt är en kroppslig handling så är det redan delvis bortom sin egen kontroll. Morrison gör denna poäng: den blinda kvinnan returnerar barnens implicita hot genom att referera till ”händerna” på den som håller fågeln, för att synliggöra talarens kropp, för att motverka handlingen med en handling som synliggör det som är mest okänt för dem som levererar hotet, och därmed belysa blindheten som motiverar deras talhandling, frågan om vad de kommer att göra, i kroppslig bemärkelse, givet vad de redan har gjort, kroppsligt, genom att tala som de har gjort.

Föreställningen att tal sårar förefaller vila på denna oskiljaktiga och oförenliga relation mellan kropp och tal, men även, följaktligen, mellan tal och dess effekter. Om talaren riktar sin kropp till den som tilltalas, så är det inte bara talarens kropp som sätts i spel: det är även den tilltalades kropp. Är det så att den talande bara talar, eller agerar därtill hans eller hennes kropp mot den andre, och avslöjar därmed den andres kropp såsom sårbar för tilltal. Som en våldsam retoricitets ”instrument” överskrider talarens kropp de ord som uttalas, och avslöjar den tilltalade kroppen som inte längre (och aldrig helt) under sin egen kontroll.

Litteratur

- Althusser, Louis. ”Ideology and Ideological State Apparatuses.” I *Lenin and Philosophy*, övers. Ben Brewster. New York och London: Monthly Review Press, 1971.
- Austin, J. L.. *How to Do Things with Words*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1962.
- Bourdieu, Pierre. *Language and Symbolic Power. Part II*. Cambridge, Mass.: Harvard University Press, 1991.
- Butler, Judith. *Psychic Life of Power: Theories in Subjection*. Stanford: Stanford University Press, 1997.
- Derrida, Jacques. ”Signature Event Context.” I *Limited Inc*, övers. Samuel Weber och Jeffrey Mehlman, red. Gerard Graff. Evanston: Northwestern University Press, 1988.
- Felman, Shoshana. *The Literary Speech Act: Don Juan with J. L. Austin, or Seduction in Two Languages*. Övers. Catherine Porter. Ithaca: Cornell University Press, 1983.
- Matsuda, Mari J., Charles R. Lawrence, III, Richard Delgado, och Kimberlé Williams Crenshaw (red.). *Words that Wound: Critical Race Theory, Assaultive Speech, and the First Amendment*. Boulder: Westview Press, 1993.
- Scarry, Elaine. *The Body in Pain: The Making and Unmaking of the World*. New York: Oxford University Press, 1985.